

Коваленко І. Й.,
зав. відділу науково-реферативної
інформації ДНПБ України
ім. В. О. Сухомлинського

ФОРМУВАННЯ ГАЛУЗЕВОЇ РЕФЕРАТИВНОЇ БАЗИ ДАНИХ ПРОВІДНИМИ ОСВІТЯНСЬКИМИ БІБЛІОТЕКАМИ. СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Розглянуто шляхи кооперативного формування галузевої реферативної бази даних з проблем педагогіки, психології та освіти бібліотеками освітнянської мережі МОНМС України та НАПН України

Сьогодні відбувається об'єктивний процес проникнення інформаційних технологій в наукову роботу всіх ланок освітніх інституцій. Завдяки розвитку корпоративних бібліотечних систем з'явилася можливість забезпечити користувачів новими видами інформаційних продуктів і послуг, створених за допомогою об'єднання інформаційних ресурсів бібліотек. До таких продуктів можна віднести, насамперед, бази даних. Реферативні бази даних (РБД) – джерело наукових досліджень, і користувачі РБД – вищий рівень користувачів. Так, найуспішнішим прикладом корпоративної діяльності бібліотек, інформаційних центрів, наукових установ, навчальних закладів, видавництв та видавничих організацій тощо є загальнодержавна реферативна база даних "Україніка наукова", створена Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського за участі Інституту проблем реєстрації інформації НАН України й призначена як для інформаційного обслуговування вчених України, так і для представлення української науки у світовому інформаційному просторі.

Мета статті: Аналіз глибини інформаційно-реферативного забезпечення педагогічної освіти, науки і практики, залучення до кооперативної співпраці бібліотек освітянської мережі.

Реферативний напрям системи інформаційного забезпечення фахових потреб науковців і практиків освітянської галузі, в якому працює Державна науково-педагогічна бібліотека (ДНПБ) України ім. В.О.Сухомлинського з 2006 року, розпочався в рамках науково-дослідної роботи (НДР) "Науково-інформаційне забезпечення освітянської галузі України" (наук. керівники В. І. Лутовинова, к. і. н., Т. В. Добко, к. і. н.) Вийшов друком практичний посібник В. І. Лутовинової «Реферування як процес мікроаналітичного згортання інформації» [1], адресований працівникам освітянських бібліотек, які реферують документи з питань педагогіки, психології та освіти. У посібнику висвітлено сутність аналітико-синтетичного опрацювання інформації, основні загальнонаукові методи, використовувані під час макро- й мікроаналітичного згортання інформації, теорію, методику й практику реферування.

НДР бібліотеки продовжується в новій темі "Науково-методичні та організаційні засади інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики" (наук. керівник – О.М.Яценко, к. і. н.), що передбачає складання рефератів на наукові статті із 21 назви журналів, внесених Вищою атестаційною комісією України до переліку фахових видань України.

Аналіз реферативної роботи науково-реферативного відділу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського довів, що вже сьогодні користувачам відкриті можливості оперативного ознайомлення через галузеву РБД, що розміщена на веб-порталі бібліотеки, з найновішими напрацюваннями академічної педагогічної науки України. На 01.01 2011 р. галузева РБД налічувала реферати на 7757 статті (всього 17635 рефератів українською, російською та англійською мовами). У середньому, за один місяць галузеву РБД бібліотеки відвідують приблизно 200 користувачів.

Однак кадрові можливості науково-реферативного відділу бібліотеки є обмеженими. За таких умов провідним напрямом збільшення обсягу реферативного ресурсу з питань педагогіки, психології та освіти є запровадження галузевої кооперації з бібліотеками освітянської мережі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту (МОНМС) України і Національної академії педагогічних наук (НАПН) України. Розвиток координації й кооперації закладає основи для інтеграції діяльності бібліотек на вищому рівні – корпоративному, який передбачає створення умов для представлення якісного інформаційного продукту книгозбірень з використанням новітніх інформаційних технологій у контексті формування нового інформаційного середовища [4].

ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського як науково-методичний центр бібліотек освітянської галузі виступила ініціатором створення реферативного ресурсу з питань педагогіки, психології та освіти спільними зусиллями освітянських бібліотек МОНМС України та НАПН України. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського виконує функції координатора розвитку і підтримки корпоративної мережі. Розробку проекту створення корпоративної мережі було розпочато наприкінці 2007 р. з метою досягнення нового рівня повноти й оперативності інформування освітян і всього суспільства про наукові напрацювання вітчизняних учених і фахівців-практиків у галузі педагогіки та психології. Насамперед вивчалися джерела, які розкривають досвід використання корпоративних технологій у формуванні реферативних ресурсів. Найвагоміший внесок у формування галузевого реферативного інформаційного ресурсу можуть зробити наукові бібліотеки вищих навчальних закладів педагогічного та інженерно-педагогічного профілю III–IV рівнів акредитації, яких в Україні налічується понад 30. Науково-реферативним відділом проаналізовано періодичні та продовжувані видання України з питань педагогіки, психології та освіти як джерела формування галузевого

реферативного ресурсу. Підставою для успішного запровадження галузевої кооперації є підтримка з боку керівників освітянських наукових установ, зокрема ректорів, усвідомлення керівним складом, що кожний ВНЗ є об'єктивно зацікавленим у представленні реферативної інформації про свої фахові періодичні і продовжувані видання у галузевій і загальнодержавній РБД, оскільки таке представлення є одним із визначальних чинників зростання рейтингу закладу. Кількісною ознакою зацікавленості науковою публікацією або періодичним чи продовжуваним виданням та їхньою науковою значимістю є імпаکت-чинник, за допомогою якого оцінюють, скільки разів за певний період цитували статтю або видання[2].

Не менш важливим є усвідомлення з боку керівного складу ВНЗ того, що тільки спільними зусиллями можна досягти найбільш повного висвітлення здобутків регіональної педагогічної науки і практики, зробити їх доступними широкому колу споживачів інформації в мінімально стислі строки, оскільки інформація, вчасно надіслана і вірно опрацьована, буде оперативно внесена до загальнодержавної реферативної БД «Україніка наукова» та виставлена на веб-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, а також надрукована в УРЖ «Джерело».

У квітні 2009 р. було проведено стажування, організоване для бібліотечних працівників 17 ВНЗ з різних регіонів України. Мета такої дводенної роботи: допомога у започаткуванні реферативного напряму науково-інформаційної діяльності у бібліотеках педагогічних ВНЗ з подальшим їх приєднанням до галузевої РБД; навчання бібліотекарів основам теорії і практики реферування. Спілкування з учасниками стажування засвідчило, що тільки фахівці бібліотеки Харківської інженерно-педагогічної академії вже мають досвід реферативного опрацювання наукової літератури. До реферативного опрацювання поступово долучаються бібліотеки вищих навчальних закладів III–IV р. а. педагогічного та інженерно-педагогічного

профілів, які з 2009 р. почали надавати реферативну інформацію про публікації з періодичних та продовжуваних видань ВНЗ у загальнодержавну РБД «Україніка наукова» та на веб-портал ДНПБ України ім.

В. О. Сухомлинського. Сьогодні бібліотек, які надають реферативну інформацію з 15 періодичних та продовжуваних видань, налічується 13. Це бібліотеки: **Вінницького** державного педагогічного університету ім.

М. Коцюбинського, **Дрогобицького** Державного педагогічного університету ім. І. Франка, **Кам'янець-Подільського** національного університету імені

І. Огієнка (реферуються два продовжуваних видання), **Київського** національного педагогічного університету імені М. Драгоманова, **Київського** міського педагогічного університету ім. Б. Грінченка, **Київського** інституту професійної освіти і освіти дорослих НАПН України, **Криворізького**

державного педагогічного університету, **Переяслав-Хмельницького** державного педагогічного університету імені Г. Сковороди, **Рівненського** державного гуманітарного університету, **Тернопільського** національного педагогічного університету імені В. Гнатюка, **Уманського** державного педагогічного університету імені П. Тичини (реферуються два видання),

Харківського національного педагогічного університету імені Г. Сковороди, **Харківської** інженерно-педагогічної академії.

Проте за межами реферативного ресурсу залишається велика кількість періодичних та продовжуваних видань, зокрема, бібліотек мережі МНМС України (передусім, 14 з 24 бібліотек ВНЗ III–IV р. а. педагогічного та інженерно-педагогічного профілів, 11 класичних державних та національних університетів), чотирьох бібліотек НАПН України, 27 інститутів післядипломної педагогічної освіти.

Виходячи з наведених вище фактів, можна констатувати, що формування і підтримка функціонування галузевої РБД є перспективною складовою реферативної роботи як ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського,

так і бібліотек мережі МОНМС України та НАПН України. Вочевидь, не варто зупинятися в цьому аспекті реферативної діяльності на досягнутому рівні.

Набутий ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського п'ятирічний досвід організації реферативного напрямку діяльності, а також вивчення досвіду інших наукових установ, як українських, так і зарубіжних, а, головне, зростаючі інформаційні потреби освітян України ставлять на порядок денний завдання активного просування до споживача вже запропонованої реферативної послуги у вигляді загальнодержавної РБД «Україніка наукова» та галузевої РБД.

Незважаючи на те, що для освітянських бібліотек реферативний напрям науково-інформаційної діяльності є новою справою, започаткування реферативної роботи, залучення до галузевого корпоративного проекту створення реферативного продукту несе в собі неабиякий потенціал перетворення традиційних бібліотек на відповідні вимогам часу бібліотечно-інформаційні центри. Кінцевою метою міжбібліотечної взаємодії є раціональне формування й ефективне використання єдиних інформаційних ресурсів бібліотек для найповнішого задоволення інформаційних потреб користувачів і суспільства загалом.

Література

1. Лутовинова В. І. Реферування як процес мікроаналітичного згортання інформації: практ. посіб. /В. І. Лутовинова. – К.: Четверта хвиля, 2007. – 72 с.– (Сер. «На допомогу професійній самоосвіті працівників освітянських бібліотек»).
2. Загірняк М. Запровадження національного індексу цитування як важливий елемент ранжування вищих навчальних закладів на шляху до якості та їх визнання у світі / М. Загірняк, С. Сергієчко // Педагогіка і психологія. – 2010. – № 2. – С. 120-129.

3. Сорока М. Інформаційні продукти бібліотек: проблеми кооперативного формування та суспільного використання / М. Сорока // Бібл. вісн. — 2002. — № 1. — С. 27—30.
4. Ільганаєва В. О. Корпоративний рух в Україні: стан та перспективи розвитку /В. Ільганаєва // Біблі. Форум України. — 2006. — № 2. — С. 13-15.
5. Мар'їна О. Сучасні форми інформаційно-комунікаційної взаємодії в регіональних бібліотечних системах / О. Мар'їна // Вісн. Кн. палати. — 2009.— № 2.— С. 20-23.Бібліогр.: 11 назв.
6. Васильченко Н. Координация как этап взаимодействия библиотек /Н. Васильченко // Бібліотечний форум. — 2010. — № 3. — С. 15-16.